

Küsimusleht nr. 42

Saarlaste mandril töölkäimisest. (Saarte korrespondentidele).

Üldiselt tähele panna!

Muuseum on loomulikult huvitatud võimalikult vanust nähtusist, selle kõrval aga ka nende hilisemast ümberkujunemisest. Seejärest märkige ära, kui vana aja kohta käivad toodud teated. Kui hiljemini vastava nähtuse alal miski on muutunud, siis tähendage see muutus ära ja märkige ka millal see toimus.

1. Kas mäletatakse kui vana on mandril töölkäimine ja mis sundis seda tegema? Kas muutus see nähtus hilisemal ajal sagedamaks või harvemaks, mis põhjusel ja mis ajast saadik nimelt?
2. Kas tarvitati mandrilkäimise ja mandrilkäijate kohta mõnda nime-tust?
3. Missugustel töödel käidi (kraavi-, põllu-, müüri- puusepatöödel, karjas jne.)? Kas oli mõni nimetatud tööaladest kujunenud kind-laks eriti mõnede külade või valdade kohta? Viimasel juhul nime-tage mis töödel käidi missugustest küladest või valdadest? Kas oli mõnest külast või vallast (ja missugusest nimelt) töölkäimine sage-dam kui teistest (ja missugustest nimelt)?
4. Kas on teada kus nimelt mandril käidi erisugustel töödel? Kas oli mõne küla või valla töölistel kujunenud kindlad kohad või piir-konnad, kus nad käisid? Missugused need olid?
5. Kas ka juba vanasti, kui mõisale tuli tegu teha, käidi mandril töö-l? Kui käidi, kuidas siis tehti teopäevad mõisale? Kas mõisale tuli maksta tasu mandrile töölemineku õiguse eest? Mis kujul ja kui palju seda nõuti? Kas ka mõis ise saatis inimesi mandrile tööle? Keda nimelt ja mis tingimustel? Või kas tehti mõne mõisa (või mõnede teiste võimude) poolt takistusi mandrilkäimiseks ja kuidas?
6. Kes käisid mandril töödel, kas maata või vähese maaga inimesed või ka talupojad ja kas ka jõukamad nende seast? Kas on teada,

et ka valla kooliõpetajad oleksid käinud? Kas olid ärakäijad mehed või naised, kas ainult nooremad või ka vanad? Kui vanalt hakati käima erisugustel töödel? Kas käisid lapsed mandril (suurelmaal või Kuramaal) karjas?

7. Millal ja kuidas (üksikult, rühmades, laevaga, paatidega jne.) mindi erisugustele töödele ja eri piirkondadesse (suurelemaale, Kuramaale), millal ja kuidas tuldi neilt tagasi? Kas oli kindlaid kohti (teatud sadamad, laadad jne.) kus toimus töökoha otsimine ning töötajate värbamine (palkamine)? Kas ja milliste tähtpäevadega oli seoses töö algus ja lõpp?
8. Kuidas otsiti ja saadi erisuguseid töid ja kuidas sõlmiti kaup (töökokkulepe)? Kuidas see kinnitati (käelöömisega)?
9. Kuidas kaup (töökokkulepe) sõlmiti rühma kohta, kas oli sel rühmal siis mõni nimetus? Kas oli siisuguse rühma seas keegi, kes eriti selle asju korraldas või juhtis ja kuidas teda kutsuti?
10. Mis alusel ja kui pikaks ajaks sõlmiti (aja-, tükitöö) kaup erisuguste tööde puhul?
11. Kui leping oli sõlmitud rühma kohta, kuidas jagati siis tasu?
12. Kui keegi rühmast enneaegu lahku läks, kuidas otsustati siis tema tasu küsimus?
13. Kes olid mandril üksikute tööde andjad — mõisad, talud või muud? Kumb võttis üksikutele töödele rohkem või sagedamini, kas mõisad või talud? Kas aja jooksul ja kustsaadik oli muutust mõisade ja talude poolt antavate tööde rohkuses ja nimelt missuguste tööde alal? Kas mõnes mandri osas (ja nimelt kus) olid talud sagedamini töö andjad kui teistes osades (ja missugustes)?
14. Kas oli teada, et mõnel pool (ja kus nimelt) mandril töötingimused ja ümberkäimine töölistega oli parem (või halvem) kui teisel ja kas selle poolest oli aja kestel muutust?
15. Mida võtsid mandrile minejad kaasa?
16. Mida ja kui palju saadi erisuguste tööde eest tasuks? Mida töid mandrilt tulijad koju kaasa?
17. Missuguseid jutte, lugusid, vanasõnu jne. teab rahvasuu ühenduses mandrilkäimisega?
18. Kas on teada, et saarlased on käinud mandril ka kaubitsemas? Mis kaubaga millal ja kus nad käisid?